

ලංකාව ලැබූ සර්ව ජන චන්දය

අසෝක කැලේගම

ඉතිහාස හා පුරා විද්‍යා අධ්‍යයනාංශය, ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්ව විද්‍යාලය

ක්‍රි.ව. 1931 වර්ෂයේදී ලාංකික ස්ත්‍රී පුරුෂ දෙපක්ෂයටම සර්වජන චන්දය හිමිවූනි. මෙය ආසියාතික බ්‍රිතාන්‍ය යටත් විජිතයක්, දේශපාලනමය වශයෙන් ලබාගත් විශාල වරප්‍රසාදයක් ලෙස පිළිගැනේ. එයට හේතුව, එංගලන්තයේ වුවද ස්ත්‍රී පුරුෂ දෙපක්ෂ යටම සර්වජන චන්දය හිමිවූයේ ක්‍රි.ව. 1928 වර්ෂයේදී නිසයි.

ලංකාවට සර්වජන චන්දය ලැබීම නිසා දේශපාලනමය වශයෙන් ලංකාවේ ප්‍රජා-තන්ත්‍රවාදයෙහි හා දේශපාලන පක්ෂ ක්‍රමයෙහි දියුණුවක් ඇති වූ බව පිළිගත යුතුය. නමුත් පක්ෂ ක්‍රමය මත රැඳුණු පරිපාලනය මගින් ලංකාව තුළ දියුණුවක් සිදුවීද යන්න තර්ක ගෝචරය. එක් එක් දේශපාලන හා වාර්ගික පක්ෂ අතර ඇතිවූ සංග්‍රාමයක් විනා ප්‍රංශය, එංගලන්තය, වැනි බටහිර රටවල මෙන් බුද්ධිමත්ව ලාංකික දේශපාලනඥයින් ලංකාවේ පක්ෂ ක්‍රමය යොදා ගත්තේ ද යන්න සැකයට තුඩු දෙන්නකි. ක්‍රි.පූ. 427-347 ජීවත් වූ ග්‍රීක දර්ශනික ජලේටෝ ගේ පරමාදර්ශී රාජ්‍යය සඳහා ඉදිරිපත් කළ බුද්ධිමත් පාලක පංතියක් වැනි පාලක පංතියක් සර්වජන චන්දය මගින් තේරී පත්වී නම් මෙයට වඩා සේවයක් සිදුවනු නො අනුමානය. ජලේටෝ ගේ පාලක පංතිය, යුද්ධමය පුහුණුවක් ලැබූ, අඹුදරු සබඳතා වලින් ඇත්වූ දූෂණය හා අල්ලස වැනි අධර්ම වලින් තොර යුක්ති ගරුක වයෝවෘද්ධ (වයස 50 ට වැඩි) පාලක පංතියකි.¹ ආරක්ෂක පංතියට මෙන්ම ජලේටෝ ගේ පාලක පංතියටත් දේපල උරුමය අහෝසි කිරීමෙන් පාලක පංතිය තව දුරටත් සඳවාරවත් පාරිඥදික ජන කොටසක් බවට පත්වේ.² ලංකාවට ලැබුණු සර්වජන චන්දය මාර්ගයෙන් දියුණුවට පත් වූ ලංකාවේ දේශපාලන පක්ෂ ක්‍රමයට ලංකාවෙහි යුක්තිගරුක පාලනයක් බිහි කිරීමට නොහැකි වුවද, සර්වජන චන්ද ක්‍රමය හේතුවෙන් රටේ වෙනත් අංශවල සිසු දියුණුවක් ඇති වී තිබෙන බව පිළිගත යුතුවේ.

ලංකාවේ බ්‍රිතාන්‍ය යටත් විජිත බලය ක්‍රි.ව. 1815 දී පූර්ණ ලෙස ස්ථාපනය වීමෙන් පසු ක්‍රි.ව. 1833 දී ඉංග්‍රීසිහු, ව්‍යවස්ථාදායක සභාවක්, ලංකාණ්ඩුක්‍රම සංවර්ධනයට අදාල වන අයුරින් හඳුන්වා දෙන ලදී. මෙම ව්‍යවස්ථාදායක සභාව පිහිටුවීමේ අරමුණ වූයේ ලාංකික යටත් විජිත වාසිනට නියෝජනයක් ලබාදීමයි.³ ආණ්ඩුකාරයාගේ අසීමිත බලය මැඩ පැවැත්වීම අනෙක් පරමාර්ථයයි.⁴ මෙම සභාවට නියෝජිතයින් තේරීමේදී චන්ද ක්‍රමයකට අනුව එය සිදුවිය යුතුයයි මුල් කාලයේ සිටම උද්දේශන දක්නට ලැබුණි. ඒ කෙසේ වුව ද මෙම කවුන්සිලයේ නිල නොලත් මන්ත්‍රීන් පත්කරනු ලැබුවේ. බ්‍රිතාන්‍ය රජය විසින් නම් කිරීමෙනි. ක්‍රි.ව. 1837 දී ව්‍යවස්ථාදායක සභාවට අලුතින් නිලනොලත් සාමාජිකයින් 02 කු ඇතුළත් කරන ලද අතර ක්‍රි.ව. 1845 දී ඒ සංඛ්‍යාව පුළුල් වී නිලනොලත් මන්ත්‍රීන්ගේ ගණන 06 දක්වා වැඩි වූ අතර නිලලත් සංඛ්‍යාව 10 ක් වුණි.⁴ නිලනොලත් මන්ත්‍රීන් වාර්ගික ලෙස නම් කරන ලද බව පෙනේ. යුරෝපීන් 03 යි,

1. William Ebenstein : *Great Political Thinkers*, Oxford and IBH Publishing, Calcutta pp. 4—5.
2. Phillis Doyle : *A History of Political Thought*, p. 31.
3A. K. M. de Silva : An Article on "Some pioneers in the agitation for elective representation," in the *Universal Franchise 1931-1981, The Srilankan Experience* p. 4.
3බී. ඩබ්. ජේ. එෆ්. ලැබ්බෝයි.—ලංකාවේ ව්‍යවස්ථාදායක සභා වර්ධනය, නිසර පළවෙනි කාණ්ඩය ඉතිහාසය අංක 3, පිටුව 141.
4. *Report of the Special Commission on the Ceylon Constitution, 1928*, p. 12.

සිංහල, දමිල හා බර්ගර් ජාතීන් වෙනුවෙන් එක් අයෙකු බැගින් පත් කරණ ලදී. සමස්ථ ලෙස බලන කල මෙම කවුන්සිලය කිසිම වැදගත් ප්‍රතිසංස්කරණයකට හසු නොවී, යටත් නොවී, වර්ෂ 80 ක පමණ කාලයක් ක්‍රියාත්මක වී ඇත.⁵ ඉහත කී කවුන්සලයට නිලනොලත් නියෝජිතයින් වන්දයෙන් තෝරාගත යුතුය යන යෝජනාව මුලින්ම ඉදිරි-පත් වූයේ ක්‍රි.ව. 1840 දී ලංකාවට පැමිණි, වෛද්‍යවරයකු මෙන්ම පුවත්පත් කලාවේදී-යෙක් වූ ක්‍රිස්ටෝපර් එලියට් විසිනි. ඔහුගේ පුවත්පත වූයේ “ද කලම්බු ඔබ්සවර්” පත්‍රයයි. ක්‍රි.ව. 1843 දී ඔහු ලාංකිකයින් සමඟ මිත්‍ර සංගමයක් ආරම්භ කළේ ය. මොහු ගේ දේශපාලන ඉල්ලීම් පිළිබඳව එකල ලාංකික දේශපාලනඥයින් එතරම් උනන්දුවක් නොදක්වූ යේ සියළු දෙනාම පාහේ මුදල් උපයීම සඳහා කෝපි කර්මාන්තයේ නියුක්තවූ බැවිනි. ඇග්ලිකන් ආගමික මිෂනාරි ව්‍යාපාරයට විරුද්ධ වූ එලියට් රජයේ සේවයෙන් ඉල්ලා අස් වී පුද්ගලික වෛද්‍ය සේවයට ඇතුල් වී කෝපි වගාව සඳහාද උනන්දු දීය.⁷ ප්‍රංශ යටත් විජිතයක් වූ ඉන්දියාවේ පොන්ඩිචේරියේ වැසිඳන්ට තමන් වෙනුවෙන් ප්‍රංශ රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාවට නියෝජිතයෙකු යැවීමට මේ වනවිට ඉඩ ලැබී තිබුණි.⁸ ඉංග්‍රීසින් ලාංකිකයින්ගෙන් බදු අයකරන්නේ නම්, එම බදු අයකරන ස්ථානය සඳහා ලාංකිකයින්ගේ නියෝජනයක් තිබිය යුතුය. එය පිළිගත් ව්‍යවස්ථානුකූල ප්‍රතිපත්තියකි. යයි එලියට් තම “ද කලම්බු ඔබ්සවර්” පුවත්පත මගින් ප්‍රකාශ කළේය. දිව සහ පැන ප්‍රධාන ආයුධය කරගත් ඉංග්‍රීසින් එංගලන්ත රැජිණ හා පාර්ලිමේන්තුව වෙත පෙන්සමක් ඉදිරිපත් කරමින් තම රටේ නරක නීතිරීති වෙනස් කර ගැනීමට සමත් වූහ.⁹ සමකාලීන ලාංකික දේශපාලනඥයින් ක්‍රිස්ටෝපර් එලියට් තරම් වන්ද නියෝජනය සඳහා උනන්දුවූ වගක් නොපෙනේ. ක්‍රි.ව. 1850 දී යුරෝපීය වැටිලිකරුවන් හා වෙළඳුන් ලාංකික නිල නොලත් මන්ත්‍රී සංඛ්‍යාව වැඩි කර ගැනීමට උද්යෝගය කර ඇති මුත් වන්ද ක්‍රමය ගැන උනන්දුවක් වී නැත. නිලනොලත් මන්ත්‍රීන් වැඩිකර ගැනීමේ ඉල්ලීම වුවද සර් හෙන්රි චෝඩ් ආංඩ්‍රිකාරයා විසින් ප්‍රතික්ෂේප කර ඇත. ලංකාවේ බහුතර ජනතාවට දේශපාලනමය අවබෝධය නොමැති අවස්ථාවක නිලනොලත් බහුතරයකින් අනවශ්‍ය වාසි වාර්ගික ලෙස බර්ගර් වරුන්ට ලැබේ යයි ඔහු පෙන්වා දී ඇත.¹⁰ මේ අතර ලංකා ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ නිලනොලත් මන්ත්‍රීවරු කරුණු 2 ක් මත ඉල්ලා අස්වූහ. 1 නිල නොලත් සංඛ්‍යාව පුළුල් කිරීම, 11 වන්ද බලය පුළුල් කිරීම. මෙකල වන්ද බලය පුළුල් කිරීම මාර්ගයෙන් බලාපොරොත්තු වූයේ සමාජයේ ඉහළ පන්තියේ වන්ද බලය පුළුල් කිරීමකි. ඉහත කී ඉල්ලීම් ප්‍රතික්ෂේප කළ එංගලන්ත යටත් විජිත කාර්යාලය පැහැදිලිවම ප්‍රකාශකළා, ලංකාව බ්‍රිතාන්‍ය කිරීමට අයත් යටත් විජිතයක් ලෙස පවත්වාගෙන යාම තම සම කාලීන ප්‍රතිපත්තිය බව.^{11A} මේ අනුව ක්‍රි.ව. 1870 පමණ වන විට බ්‍රිතාන්‍ය යටත් විජිත කාර්යාලයේ ලංකාව පිළිබඳව ආකල්පය වූයේ නූගත් බහුතර ලාංකිකයින් තුළ වන්ද නියෝජනයක් සඳහා අවබෝධයක් නැති බවත්, ඒ නිසාම ඉහත කී බහුතර ජනතාවගේ ප්‍රයෝජනය තකා යහපත් පාලනයක් ගෙනයා යුතු බවත් ය. ලිබරල්වාදී සර් විලියම් ශ්‍රෙගරි පවා සමකාලීන ලෙස ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ වෙනසක් අපේක්ෂා නොකළ අතර ඔහු වැඩිපුර කල්පනා කළේ ලාංකිකයින්ගේ

5. *Ibid.* p. 12.
 K. M. de Silva : *History of Ceylon*, University of Ceylon, Colombo, 1973, pp. 226-248

6. K. M. de Silva : “Some early pioneers” *op-cit*, p. 5.

7. K. M. de Silva : “Some early pioneers.” *op-cit*, pp. 5-7.

8. *Ibid.* p. 8

9. *Ibid.* p. 9.

10. *Ibid.* p. 10.

11A. K. M. de Silva : “Some early pioneers.....” “*op-cit*,” p. 11.

නුගත් භාවය දුරු කළයුතු අන්දම ගැනය. නමුත් 1875 දී වන්ද ක්‍රමයට අදාල වැදගත් ඉල්ලීමක් සිලෝන්ලීග් (Ceylon League) මගින් කරන ලදී. එය වේමබර් ඔප් කොමර්ස් මගින් ඉදිරිපත් වුණි. එනම් නිලලත් මන්ත්‍රීට සෑම අවස්ථාවක දීම ඔවුන්ගේ පුද්ගලික විශ්වාසයක් අනුව වන්දය දීමට අවසර දෙන ලෙසයි.^{11B}

සමකාලීන ලෙස “ද කලමිබු ඔබ්සර්වර්” පත්‍රයේ කර්තෘ ලෙස කටයුතු කළ ඒ. ඇම්. පර්ගියුසන් සමඟ සේවයට පැමිණි තරුණ පුවත්පත් කලා වේදියෙකු වූ විලියම් ඩිග්බ්‍රි ප්‍රකාශ කර සිටියේ ක්‍රි.ව. 1833 න් පසු ලංකාවේ ආර්ථික අංශයේ වෙනසක් සිදු වී තිබෙන බැවින් දේශපාලන ලෙස වන්දයෙන් තෝරා පත් කරන නියෝජිත මඩුල්ලක් අවශ්‍යතාවය දැන් පැමිණ ඇති බවයි.¹² ක්‍රි.ව. 1879 දී ශ්‍රී මුත්තු කුමාරස්වාමී ගේ අභාවයෙන් කවුන්සිලයේ ඇති වූ පුරප්පාඩුව විලියම් ඩිග්බ්‍රි විසින් පිරවීම නිසා ලංකාණ්ඩුක්‍රම සංවර්ධනය වෙනුවෙන් මොහු ඉතා දක්ෂ ලෙස තම අදහස් ඉදිරිපත් කරන ලදී.¹³ නමුත් ක්‍රි.ව. 1879 වන විටත් ලාංකික දේශපාලනඥයින් තුළ වන්දයෙන් තෝරාගනු ලැබූ කවුන්සිලයක් පිළිබඳව උනන්දුවක් තිබූ බවක් නොපෙනේ. කෙසේ වුවද, ක්‍රි.ව. 1889 දී කවුන්සිලයේ නියෝජිත නිලනොලත් සංඛ්‍යාව 08 දක්වා බ්‍රිතාන්‍ය රජ විසින් පුළුල් කරන ලදී.¹⁴ ඒ අනුව සංයුතිය මෙසේ විය. පහතරට සිංහලයින් 01, ද්‍රවිඩයින් 01, බර්ගර් 01, වැවිලිකරුවන් 01, වාණිජයින් 01, යුරෝපීයන් 01, මුවර්වරු 01, සහ, උඩරටියන් 01 කි.¹⁵

ක්‍රි.ව. 1893 දී “ද සිලෝන් ඔබ්සර්වර්” පත්‍රයේ කර්තෘ වූ ජෝන් පර්ගියුසන් පෙන්තා දුන්නා ලංකාවේ කවුන්සිලයට වන්ද නියෝජන ක්‍රමයක ඇති අවශ්‍යතාවය. පොත්තම්බලම් අරුණාවලම් හා විලියම් ඩිග්බ්‍රි යන දෙදෙනා එක් වී එංගලන්ත රජය වෙත ඉහත කී කරුණු පිළිබඳව කරුණු දක්වමින් ලිපි ලියන ලද නමුත් ක්‍රි.ව. 1899 වන විට එංගලන්ත යටත් විජිත කාර්යාලයේ ප්‍රතිපත්ති ඉතා දරදඩු ස්වරූපයක් ගෙන තිබීමේ ප්‍රතිඵලය වශයෙන් ලංකාවට පුළුල් ආංඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණයක් ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කෙරුණි. ක්‍රි.ව. 1906 දී එංගලන්තයේ ලිබරල් පක්ෂයේ ජයග්‍රහණයත්, ක්‍රි.ව. 1907 දී මෝර්ලි ඉන්දියාවේ ඉදිරිපත් කළ අයවැය දේශනයක් නිසා ලාංකිකයන් තුළත් පුළුල් ආංඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණ පිළිබඳව බලාපොරොත්තු ඇති විය. ක්‍රි.ව. 1907 දී ඒ ශාන්ත වී ජයවර්ධන සහ එෆ්. ජේ. ද මැල් දෙදෙනා විසින් පළකරන ලද ලිපි වලින් ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වන නම් කිරීමේ ක්‍රමය වෙනුවට වන්ද ක්‍රමය ඉල්ලා සිටින ලදී.¹⁶ නමුත් ඒ ප්‍රතිඵල රහිත වුණි. මේ කාලය වන විට ලංකාවේ දේශපාලන උද්ඝෝෂණ ආකල්ප 3 කින් ඉදිරිපත් වී තිබුණි. එනම් වාර්ගීය, ප්‍රදේශීය හා විවෘත වශයෙනි. බර්ගර් සංගමය වාර්ගීය ලෙසත්, හලාවත හා යාපන සංගම් ප්‍රාදේශීය ලෙසත්, ලංකා ජාතික සංගමය හා ලංකා සමාජ ප්‍රතිසංස්කරණ සංගමය, විවෘත වශයෙනුත් හැඳින්විය හැක.¹⁷ ක්‍රි.ව. 1889 දී කවුන්සිලයේ නිලනොලත් සංඛ්‍යාව පුළුල්වීමත් පොදු උද්ඝෝෂන වැඩිවීමත් නිසා ඉහතින් සඳහන් කළ දේශපාලන සංගම් අතර එක්සත් භාවයක් ක්‍රමයෙන් වර්ධනය වුණි. ලංකා ජාතික සංගමය නියෝජනය කළ සර් ජේම්ස් පිරිස් ක්‍රි.ව. 1908 දී යටත් විජිත පිළිබඳ රාජ්‍ය ඇමති වෙත සංදේශයක් ඉදිරිපත් කරමින් කවුන්සිලය සඳහා

11B. ඔබ්ලිව. ෆේෂ. එජ. ලැබ්‍රේෂි. පිටුව 151.
12. K. M. de Silva : “Some early pioneers.....” *op--cit*, p. 13.
13. *ibid.* p. 14.
14. Report of the Special Commission *op-cit*, p. 12.
15. *Ibid.* p. 12.
16. R. A. Ariyaratne : An Article on “The beginnings of elective representation 1908-1912”, in the *Universal Franchise 1931-1981, The Srilankan Experience*, 1981 p.22
17. *Ibid.* p. 21.

නිලලත් 13 ක් සහ නිලනොලත් 12 ක් ඉල්ලා සිටින ලදී. ඒ සමගම සීමිත වන්දක්‍රමයකින් නියෝජිතයන් තේරීමේ අවශ්‍යතාවද ඔහු ඉල්ලා තිබුණි. හලාවත සංගමය කියා සිටියේ නිලනොලත් පක්ෂයට වඩා නිලලත් පක්ෂය පුළුල් නොවිය යුතු බවයි. නිලලත් හා නිල නොලත් පක්ෂ දෙක අතර සමතාවයක් තිබිය යුතුය යන්න යථා සංගමයේ අදහස වූණි.¹⁸ කෙසේ වුවද වාර්ගික නියෝජනය අවලංගු කිරීමටත්, වන්දයෙන් තෝරා ගන්නා නියෝජිතයින් සහිත කවුන්සිලයක් පත්කිරීමටත් අවශ්‍යය යන සැඟිම සමකාලීන ලෙස ලාංකික දේශපාලනඥයින් තුළ දක්නට ලැබුණි.¹⁹ නමුත් ලංකාවේ සිටි මැක්ලම් ආංචුකාරයා (ක්‍රි.ව. 1907—1913) ලාංකික උගත් දේශපාලනඥයින්ගේ අදහස් පිළි නොගෙන යටත් විජිත ලේකම් හියු ක්ලිප්පර්ඩ් හා එක්ව උගත් ලාංකිකයින්ගේ ඉල්ලීම් ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදී.²⁰

ලංකාවට වන්ද ක්‍රම පිළිබඳ ප්‍රතිපත්තිය හැඳින්වීම ගැන පහතරට සිංහල නියෝජිත එස්. සී. ඔබේසේකර තදින්ම කවුන්සිලයේදී විවේචනය කළ නමුත් ඇටර්නි ජනරාල් චෝල්ටර් පෙරේරාගෙන් වන්ද ක්‍රමයට නොමද සහාය ලැබුණි.²¹ කෙසේ හෝ 1910 නොවැම්බර් 24 දින බ්‍රිතාන්‍ය රාජකීය උපදෙස් මත ලංකා ව්‍යවස්ථාදයක සභාව පිළිබඳව පහත දැක්වෙන සංශෝධන සිදුවුණි. ඒ මගින් ලංකාවේ ප්‍රථම වරට සීමිත ලෙස වන්ද ක්‍රමය, නියෝජිතයින් තේරීම සඳහා යොදා ගනු ලැබීය. මේ අනුව ව්‍යවස්ථා දයක සභාව සමාජිකයින් 21 දෙනෙකුගෙන් සමන්විත වූණි. නිලලත් 11 දෙනෙකි.²² නිල නොලත් 10කි. ඉන් 4 ක් වන්ද ක්‍රමයෙන් ප්‍රථමවරට තෝරනු ලැබීය. ග්‍රාමීය හා නගර බදු යුරෝපීයන් 2 ක් ද බර්ගර් ජාතිකයෙක් ද එක් උගත් ලාංකිකයෙක් ද වශයෙන් ඒ 4 දෙනා වන්දයෙන් පත් කෙරුණි. ඉතිරි 6 දෙනා වර්ගීය ලෙස බ්‍රිතාන්‍ය රජය විසින් නම් කරන ලදී. ඉහත කී ප්‍රතිසංස්කරණයට ප්‍රතිචාරයක් වශයෙන් යාපන ද්‍රවිඩ සංගමයේ ඉල්ලීම් මෙහි දී වැදගත් වේ. ක්‍රි.ව. 1910 ආංචුක්‍රමය තුළින් සිංහල බහුතරයේ බලපෑමක් පිළිබඳ බියක් ද්‍රවිඩයින් තුළ තිබුණි. මේ නිසා උගත් ලාංකිකයින් වෙනුවෙන් නියෝජිතයින් දෙදෙනෙකු පත් කරන ලෙස ඔවුහු ඉල්ලා සිටියහ.²³ මැක්ලම් ආංචුකාරයා සහ යටත් විජිත ලේකම් හියු ක්ලිප්පර්ඩ් එම තර්කයේ සාධාරණත්වයක් ඇති බව පිළිගත් අතර ජාතීන් අතර හේද සහ කුළ හේද අතිවීම තම පාලනය පහසු කර ගැනීමට හේතුවන බව ඔවුහු හොඳින්ම දැන සිටියහ. සිංහල ද්‍රවිඩ හේදය පමණක් නොව මේ වන විට බර්ගර් වරුන් අතරත් පෘතුගීසි බර්ගර් හා ලන්දේසි බර්ගර් යනු වෙන් හේද තිබුණි.²⁴

ක්‍රි.ව. 1910 ආංචුක්‍රමය අනුව, උගත් ලාංකිකයින් සඳහා බිඳිකළ අසුනට පොත්නම් බලම් රාමනාදන් සහ මාකස් ප්‍රනාන්දු ඉදිරිපත් වූහ. රාමනාදන් ද්‍රවිඩ ජාතිකයෙකු වුවද ගොවි කුළයට අයත් වූණි. ප්‍රනාන්දු සිංහල ජාතිකයකු වුවද කරාව කුළයට අයත් වූණි. රාමනාදන් ජනප්‍රිය දක්ෂ පුද්ගලයකු වූ නිසා මැතිවරණයෙන් පහසුවෙන්ම ජය ලැබීය. මෙම අසුන සඳහා සිටි වන්දයකයින් 2957 දෙනාගෙන් බහුතරය සිංහල යින් වූ නමුත් පොත්නම්බලම් රාමනාදන් ජය ලැබුවේ කුළහේදය උඩයයි මැක්ලම් සහ හියු ක්ලිප්පර්ඩ් දෙදෙනාගේ අදහස විය.²⁵ ඒ කෙසේ වුවද පොත්නම්බලම් ගේ

18. R. A. Ariyaratne : "The beginnings....." *op-cit.* p. 22.
 19. Report of the Special Commission..... *op-cit.* p. 13.
 20. R. A. Ariyaratne : "The beginnings" *op-cit.* pp. 22-23.
 21. *Ibid.* p. 23.
 22. *Ibid.* p. 25.
 Report of the Special Commission..... *op-cit.* p. 24.
 23' R. A. Ariyaratne : "The beginnings....." *op-cit.* p. 25.
 24. *Ibid.* p. 25.
 25. *Ibid.* p. 27.

මෙම ජයග්‍රහණයෙන් පිළිබිඹු වූ වැදගත් කරුණ වන්නේ සිංහලයින්ගේ පරිත්‍යාගශීලී භාවය සහ සිංහල ද්‍රවිඩ සමගියයි.²⁶ ක්‍රි.ව. 1917 මැතිවරණයේදී පොත්නම්බලම් රාමනාදන් ගොවිකුළ සිංහලයකු හා තරඟ කොට නැවත වරක් ජය ලැබීමෙන් ඉහත කී අදහස තහවුරු වූ අතර භියු ක්ලිප්පර්ඩ් හා මැක්ලම් ගේ සිතුවිලි බිඳ වැටුණි. මෙම ජයග්‍රහණය නිසා ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ ද්‍රවිඩ නියෝජිත සංඛ්‍යාව 03 දක්වා වර්ධනය ලෙස ඉහළ ගිය බව පිළිගත යුතුය. එය ද්‍රවිඩයන් ලැබූ ජයග්‍රහණයකි.

ක්‍රි.ව. 1910 න් පසු ඉන්දියාව, අයර්ලන්තය හා ඊජිප්තුව වැනි බ්‍රිතාන්‍ය සෙසු විජිතවල ආංචුක්‍රම සංවර්ධනය සඳහා දැඩි උද්ඝෝෂණ ඇතිවීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ලංකාවේ ද එක්තරා පිබිදීමක් දක්නට ලැබේ. නමුත් ක්‍රි.ව. 1915 ඇති වූ සිංහල මුස්ලිම් අරගලය නිසා එයට එක්තරා පසුබෑමක් ඇති වූ අතර මේ වන විට ජනප්‍රියව තිබූ අමද්‍යාප ව්‍යාපාරයත් ඒ නිසාම අඩප බ වුණි.²⁷ මේ කාලය වනවිට ලංකා ජාතික සංගමයක් කම්මැලි ස්වරූපයක් පෙන් වූ බැවින් ලංකාවට මීට වඩා බලවත් හා ශක්තිමත් දේශපාලන සංවිධානයක අවශ්‍යතාවය දක්නට ලැබුණි. මේ නිසා ඉන්දියාවේ කොංග්‍රසයට සමාන ආයතනයක් පිහිටුවීමේ අභිලාෂය පහතරට සිංහල දේශපාලනඥයින් තුළ දියත්වන්නට වුණි. මෙම පිබිදීම කෙරේ ලංකා ජාතික සංගමය සැක පහළ කළා පමණක් නොව තම අප්‍රසාදයද පළ කරන ලදී. ගතානුගතික අදහස් දැරූ ලාංකිකයන් ලංකා ජාතික කොංග්‍රසයක් සඳහා විරුද්ධ වූ අතර එමගින් ඇතිවිය හැකි සුළු ජාතික බලපෑම් හා ආගමික මෙන්ම කුළ බලපෑම් ගැනද බිය වූහ.²⁸ ක්‍රි.ව. 1917 ඉන්දියාවේදී එඩ්වින් මොන්ටෙගු ගේ ප්‍රකාශය ඉන්දියාවේ ස්වයං පාලනය සඳහා ඉභියක් ලබා දීමකි. මේ හේතුව නිසා ලංකාව තුළ නැවතත් ප්‍රතිසංස්කරණ පිළිබඳව පිබිදීමක් ඇතිවුණි. ක්‍රි.ව. 1917 දී සිලෝන් රිෆෝම් ලීග්²⁹ (Ceylon Reform league) සහ ලංකා ජාතික සංගමය බ්‍රිතාන්‍ය රාජ්‍ය ලේකම් වෙත කරුණු ඉදිරිපත් කරමින් ප්‍රාදේශීය වන්දයෙන් තෝරාගත් නිලනොලත් බහුතරයක් ව්‍යවස්ථාදායක සභාව තුළ තිබිය යුතු යයි ඉල්ලා සිටින ලදී.³⁰ මේ අතරම, ඉන්දීය ජාතික කොංග්‍රසයේ ආභාසය ලැබූ පහතරට සිංහල ප්‍රභූ පිරිසක් විසින් ලංකා ජාතික කොංග්‍රසය පිහිටුවා ගන්නා ලදී. මෙය පිහිටුවා වර්ෂ 2 කට පසුව කොංග්‍රසය විසින් බ්‍රිතාන්‍ය රජය වෙත ඉදිරිපත් කරන ලද ඉල්ලීම් අතර වන්ද ක්‍රමයට අදාල ඉල්ලීම් කිහිපයක් ද දක්නට ලැබුණි.³¹ එම ඉල්ලීම් :

- (i) ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ සාමාජිකයන් 50 ක් විය යුතු අතර එයින් 40 දෙනෙක් ප්‍රාදේශීය වන්දයෙන් තෝරා ගත යුතුය.
- (ii) පිරිමින් සඳහා පුළුල් වන්ද බලය ලැබිය යුතුය.
- (iii) ස්ත්‍රීන් සඳහා සීමිත වන්ද බලය ලැබිය යුතුය.
- (iv) ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ කථානායක තුමා වන්දයෙන් තෝරා ගත යුතුය
- (v) විධායක සභාවේ සංඛ්‍යාවෙන් හරි අඩක් වන්දයෙන් තෝරී පත්වූ නිලනොලත් සාමාජිකයින් විය යුතු ය.

26. *Ibid.* p. 27.
 27. K. M. de Silva: An article on "Constitutional Reform and Elective Representation in the 1920's", *Universal Franchise 1931—1951 the Srilankan Experience*, p. 31
 28. *Ibid.* pp. 31—32.
 29. මෙම සංගමයේ ප්‍රථම සභාපතිවරයා සර් පොත්නම්බලම් අරුනාවලම් වේ. සිංහලයින් අතර ඉතා ජනප්‍රිය වූ ඔහු කාතභස්ක දේශපාලනඥයෙකු විය. ක්‍රි.ව. 1920 තෙක් සිංහල ද්‍රවිඩ සමගිය රැකීමේ වගකීම මොහුගේ පැවරේ.
 30. Report of the Special Commission on the Ceylon Constitution p. 13.
 31. Report of the Special Commission..... *op-cit.* p. 14.

ලංකාවේ වන්ද ක්‍රමය පුළුල් කිරීම උදෙසා ඉහත කී ඉල්ලීම් ඉතා වැදගත් කොට සැලකිය යුතුය. මේ අනුව ලංකා ජාතික කොංග්‍රසයේ ඉල්ලීම් අගය කළ හැක. ලංකා ජාතික කොංග්‍රසය ලාංකික ජාතික සමගීය හා වාර්ගික සමගීය ඇතිකිරීමෙහිලා උනන්දු වූ බැවින් ක්‍රි.ව. 1920 කාලය පමණ වනතෙක් බ්‍රිතාන්‍යයින් බලාපොරොත්තු නොවූ අයුරු ජාතික සමගීයක් දක්නට ලැබුණි. මේ යුගයේදී ම ඒ. ඊ. ඉණසිංහ ගේ මූලිකත්වයෙන් බිහි වූ තරුණ ලංකා සංගමයට අවශ්‍ය වූයේ මහත්මා ගාන්ධිගේ සංකල්පය වූ ස්වරාජ ක්‍රමයයි.³² මෙයට අමතරව උඩරට සංගමය හා ලාංකික යුරෝපීයන්ගේ සංගමයද තම ඉල්ලීම් ඉදිරිපත් කරන ලදී. මේ වකවානුවේ දී ලංකාණ්ඩුකාර වූ මැති. ලංකාවට හදිසි ආංචුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණයක අවශ්‍යතාවය නොදුටුවේය. මැති. ප්‍රකාශ කළා ලංකා ජාතික කොංග්‍රසය පහතරට සිංහල ප්‍රභූවරුන්ගේ බලවේගයක් බැවින් එය ලංකාවේ මුළුමහත් ජනතාවම නියෝජනය නොකරන බව. උඩරටියන් තුළ ලංකා ජාතික කොංග්‍රසය කෙරේ ප්‍රසාදයක් නොවීය. මෙහි දී ලාංකික ප්‍රභූවරුන් තුළ තිබූ හේදය මැති. තම වාසියට හරවා ගත් බව කිව හැක. ක්‍රි.ව. 1919 ලංකාවට පැමිණි සර් විලියම් මැති. දේශපාලන කටයුතු අතින් අති දක්ෂ ඉංග්‍රීසි ආංචුකාර වරයකු ලෙස පිළිගැනේ.³³ උවමනාවෙන්ම උඩරට නියෝජිත පිරිසක් එංගලන්තයට යැවීමෙන් ඔහුගේ පරිපාලන කෘතහස්ත භාවය පැහැදිලි වේ. උඩරටියන්ගේ දුත මෙහෙවරයෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ඔවුන්ට මැති. විසින් වාර්ගික නියෝජනයක් ලබා දෙන ලදී. සියළු දෙනාගේම ඉල්ලීම් සලකා බැලූ ඉංග්‍රීසි රජය ක්‍රි.ව. 1920 අගෝස්තු මස නව ආංචුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණය ඉදිරිපත් කරන ලද අතර එය මැති. ආංචුක්‍රමය ලෙස හැඳින්වේ. ඒ අනුව ව්‍යවස්ථාදයක සභාව 37 කින් සමන්විත වූණි. මෙයින් 14 ක් නිලලත් වූ අතර 23 ක් නිලනොලත් වූහ. නිලනොලත් 23 දෙනා ගෙන් 11 දෙනෙක් ප්‍රාදේශීය වන්දයෙන් ද 8 දෙනෙක් නම් කිරීමෙන් ද පත්වූණි. 8 දෙනා පත් වූ අයුරු මෙසේය. යුරෝපීන් 02, බර්ගර් 01, පහතරට වැවිලිකරු 01, උඩරටියන් 02, ඉන්දියානුන් 01, ඉතිරි මන්ත්‍රීන් 4 දෙනා ආංචුකාරයා විසින් නම් කරන ලදී. ක්‍රි.ව. 1910 දී ආරම්භ කෙරුණු වන්ද ක්‍රමය තව දුරටත් ක්‍රි.ව. 1920 දී පුළුල්වීම වැදගත් ය. ක්‍රි.ව. 1920 ආංචු ක්‍රමයේ විශේෂ ලක්ෂණයක් ලෙස ප්‍රථම වරට නිලනොලත් බහුතරය ඇති වීම දක්විය හැක. නමුත් එය වන්දයෙන් පත්වූවන්ගේ බහුතරයක් නොවීය. නම්කරන ලද මන්ත්‍රීන් නිතරම ආංචු පක්ෂයේ කීරණ පිලිගැනීම නොවැලකවිය හැක්කකි. ක්‍රි.ව. 1921 මහාමැතිවරණයෙන් පසු සිංහල ද්‍රවිඩ හේදය ආරම්භ වූණි. මේ වනවිට ක්‍රි.ව. 1920 දී ම සර් පොන්තම්බලම් අරුනාවලම් ජාතික කොංග්‍රසයෙන් ඉල්ලා අස්වී සිටියේය. මේ අතර උඩරටියනුත් සුළු ජාතියක් ලෙස ඉදිරිපත් වෙමින් මැති.ට ආධාර කිරීම නිසා ජාතික සමගීය තවත් පළදවීය. බෙදාපාලනය මේ යුගයේ බ්‍රිතාන්‍ය යටත් විජිත ප්‍රතිපත්තියේ ප්‍රධාන ලක්ෂණයක් ලෙස පෙන්වන අයුරින් මැති. ඉහත කී ජාතික අසමගීය තම ප්‍රයෝජනයට හරවා ගති. ක්‍රි.ව. 1920 ට පෙර සිංහල ද්‍රවිඩ මන්ත්‍රී අනුපාතයේ සමානුපාතයක් තිබුණු නමුත් ක්‍රි.ව. 1921 මැතිවරණයෙන් සිංහල මන්ත්‍රී සංඛ්‍යාව 13 දක්වා වැඩි වූ අතර ද්‍රවිඩ සංඛ්‍යාව වූයේ 03 ක් පමණි. මේ නිසා ද්‍රවිඩයින් ක්‍රි.ව. 1920 ට පෙර තමන්ට තිබූ අයිතිය ඉල්ලා සිටියහ. මේ අතර බස්නාහිර පළාතේ ද්‍රවිඩයින් සඳහා වෙනම ආයතනයක් ඉල්ලීම නිසා සිංහල ද්‍රවිඩ අරගලය තවත් දිග්ගැස්සුණි. ජාතික සමගීය ගොඩ නැංවීම සඳහා ක්‍රි.ව. 1921 දී සම්මේලන 02 ක් පැවැත් වූ නමුත් ඒවා ප්‍රතිඵල රහිත වූණි. මේ අතර යුරෝපීය බර්ගර්, ද්‍රවිඩ, මුස්ලිම් හා ඉන්දියානුන් ගේ ඒකාබද්ධ යෝජනා

32. K. M. de Silva ; An article on "Constitutional Reform....." *op-cit* ; 0. 33.
 33. K. M. de Silva : An article on "Constitutional Reform an Elective" *op-cit*. p. 33.
 34. Report on the Special Commission..... *op-cit*. p. 14.

සමූහයක් රාජ්‍ය ලේකම් වෙත ඉදිරිපත් කරන ලදී.³⁵ කොළඹ ද්‍රවිඩ සංගමයද වෙනම ඉල්ලීම් ඉදිරිපත් කරන ලදී. මේ සියල්ල සලකා බැලූ ඉංග්‍රීසි රජය ක්‍රි.ව. 1923 දී නව ආංචුක්‍රම සංශෝධන මාලාවක් ඉදිරිපත් කරන ලදී.³⁶ මෙම ආංචුක්‍රමය මැති-ඩොමොන්ෂයර් ආංචුක්‍රමය ලෙස හැඳින්වේ. ව්‍යවස්ථාදායක සභාව මන්ත්‍රීන් 49 දෙනෙකු ගෙන් සමන්විත වූණි. මෙයින් 12 ක් නිලලත් මන්ත්‍රීන් වූ අතර 37 දෙනෙක් නිලනොලත් අයවූහ. මෙම 37 දෙනාගෙන් 3 දෙනෙක් සාප්ත ලෙස බ්‍රිතාන්‍ය රජය හෙවත් ආංචුකාරයා විසින් පත් කරන ලදී. ඉතිරි 34 දෙනාගෙන් 23 දෙනෙක්ම පත්වූයේ ප්‍රාදේශීය මහජන වන්දයෙනි. මෙම 23 දෙනා පළාත් බද ලෙස වන්දයෙන් තේරී පත්වූයේ මේ අයුරිනි. බටහිර හා උතුරු පළාත් සඳහා 05 දෙනා බැගින් ද, නැගෙනහිර, මැද, වයඹ හා සබරගමු පළාත් සඳහා මන්ත්‍රීන් 02 බැගින්ද, උතුරු මැද හා උච්ච සඳහා එක් මන්ත්‍රීවරයකු බැගින් ද දකුණු පළාතට මන්ත්‍රීන් 03 දෙනෙක්ද වශයෙනි. මේ අනුව ලංකාව සර්වජන වන්දය කරා පියනැගී මේ ප්‍රධාන සන්ධිස්ථානයක් ලෙස මෙම ප්‍රාදේශීය වන්දය පෙන්වා දිය හැක. නම් කරන ලද 11 දෙනාගේ සංයුතිය මෙසේය. නාගරික හා ග්‍රාමීය යුරෝපීන් හා වාණිජ පංතිය සඳහා 03 දෙනෙක් ද, බර්ගර් වරුන් සඳහා 02 ක්ද, ඉන්දියානුන් සඳහා 02 ක් ද, මුස්ලිම්වරුන් සඳහා 03 ක්ද, බස්නාහිර පළාතේ ද්‍රවිඩයන් සඳහා එක් ආසනයක් ද වෙන් කරන ලදී. ක්‍රි.ව. 1924 සිට ක්‍රියාත්මක වූ ප්‍රතිසංස්කරණ වලට අනුව ලංකා ව්‍යවස්ථාදායක සභාව වන්දයෙන් නියෝජනය වූ කවුන්සලයක් ලෙස පිළිගත හැක.³⁷

ක්‍රි.ව. 1923 ප්‍රතිසංස්කරණ වලට අනුව ව්‍යවස්ථාදායක සභාවට මන්ත්‍රීන් තේරීම සඳහා වැදගත්කමක් වීමට පහත සඳහන් සුදුසුකම් අවශ්‍ය වූණි.³⁸ සුදුසුකම් දෙස බලන විට එය ඉතාමත් සීමිත වන්ද ක්‍රමයක් බව පැහැදිලිවම පෙනී යයි. ක්‍රි.ව. 1924 වන්දය දීමට සුදුස්සන් වූයේ පහත සඳහන් අයයි.

1. බ්‍රිතාන්‍ය පුරවැසියකු වීම.³⁹
2. වයස 21 ට වැඩි පිරිමියකු වීම.
3. සිංහල, දෙමල හෝ ඉංග්‍රීසි ලිවීමට හා කියවීමට හැකියාව ඇති අය.
4. වන්ද ලැයිස්තු සකස් කරන විට අඩු වශයෙන් මාස 6 කාලයක් අදාළ කොට්ඨාශයේ පදිංචිය ඔප්පු කළ හැකි අය.
5. වාර්ෂික ලෙස රුපියල් 600 ක ස්ථිර ආදායමක් ඇති අය.
6. අදාළ කොට්ඨාශයට අයත්ව, උගස් බදු ණය කපා හැරීමෙන් පසු රු. 1,500/-ක් වටිනා නිශ්චිත දේපල වලට හිමි කම් කිය හැකි අය.
7. නගරසභාවල ජීවත් වන්නේ නම් රු. 400 කට නොඅඩු වාර්ෂික වටිනාකමක් ඇති ගෘහයක පදිංචි අය, ග්‍රාමීය ලෙස නම් රු. 200 කට නොඅඩු වාර්ෂික වටිනාකමක් ඇති ගෘහයක පදිංචි අය. (ඉහත සඳහන් දේපල මාරු කරගත හැකි වුවත් එය ඒ ඒ කොට්ඨාශ තුළම සිදුවිය යුතුය.)
8. මරණ දඩුවම ලැබුවකු හෝ ජීවිතාන්තය දක්වා සිර දඩුවම ලැබුවකු නොවිය යුතුය.
9. මානසික රෝගීන් නොවන අය.

35. Report of the Special Commission..... op-cit. p. 15.
 36. Ibid. p. 16.
 37. K. M. de Silva: An article on "Constitutional Reform and Elective..." op-cit. p. 40.
 38. Report of the Special Commission op-cit. pp. 80-02
 39. එකල සියළුම ලාංකිකයින් බ්‍රිතාන්‍ය කිරීමට අයත් පුරවැසියන් ලෙස සැලකුණි.

ක්‍රි.ව. 1924 චන්දය සඳහා මන්ත්‍රීධුරාපේක්ෂකයෙකු වීම සඳහා පහත සඳහන් සුදුසුකම් අවශ්‍ය වූණි.⁴⁰

1. බ්‍රිතාන්‍ය පුරවැසියකු විය යුතුය.
 2. රජයේ සේවකයකු නොවිය යුතුය.
 3. වයස අවු. 25 ට වැඩි විය යුතුය.
 4. ඉංග්‍රීසි භාෂාව කියවීමටත්, ලිවීමටත්, කථා කිරීමටත් හැකියාව තිබිය යුතුය.
 5. රු. 1,500/- ට වැඩි වාර්ෂික ආදායමක් ලබන්නකු විය යුතුය.
 6. ඉඩම් අයිතිය ලෙස රු. 5,000/- ක්⁴¹ වටිනා ස්ථිර දේපල හිමි අයකු විය යුතුය.
 7. නගරයක වාසය කරන්නේ නම් වාර්ෂික ලෙස රුපියල් 500/-ක් වටිනා ගෘහයක පදිංචි වී සිටිය යුතුය.
- ග්‍රාමීය ලෙස නම් වර්ෂයකට රු. 400/- ක් වටිනා ගෘහයක පදිංචි වී සිටිය යුතුය.

ක්‍රි.ව. 1924 සිට ක්‍රියාත්මක වූ රෙගුලාසි වලට අනුව ක්‍රි.ව. 1924 දී ලංකාවේ චන්ද බලය හිමිවූයේ 2,04,997⁴² දෙනෙකුට පමණි. එය ලංකාවේ මුළු ජනගහණය වූ 50 ලක්ෂයෙන් 4% ක් පමණි. මේ තත්ත්වය යටතේ ගොවීන් හා කම්කරුවන් මෙන්ම ස්ත්‍රීන්ද චන්දයට හිමිකම් නොකීහ. ලංකා කොංග්‍රස් සාමාජිකයින් මේ තත්ත්වය අවබෝධ කර ගැනීමට මහත්සි වී නැත. ඒ නිසාම ඔවුහු මීට වඩා පුළුල් චන්ද බලයක් නොඉල්ලූ අතර සර්වජන චන්දයට අනුමැතිය ද නොදුන්හ.⁴³ සමකාලීන ද්‍රවිඩ නායකයින්ද මේ මතයම දරූහ. ලංකාවට පුළුල් චන්ද ක්‍රමයක් මුල්වරට ඉල්ලා සිටියේ, 1919 දී ඉංග්‍රීසි ජාතික පියතුමකු වන ඒ. ජේ. ෆ්‍රේසර් (Fraser)⁴⁴ ය. ත්‍රිත්ව විද්‍යාලයේ විදුහල්පති වූ මොහු වගකීම් සහිත රාජ්‍යයක් සඳහා පුළුල් චන්ද ක්‍රමය අවශ්‍ය බව කියා ඇත. මෙයට මාස කිහිපයකට පසු සර් පොන්තම්බලම් අරුණාවලම් ඒ. ජේ. ෆ්‍රේසර් (Fraser) පියතුමාගේ අභ්‍යන්තර අනුමත කරමින් පුළුල් චන්ද ක්‍රමයක් ලංකාවට අවශ්‍යයි. ප්‍රසිද්ධ රැස්වීම් 2 කදී ප්‍රකාශ කර ඇත.⁴⁵ ඉන්පසුව ක්‍රි.ව. 1923 දී ලංකා කම්කරු බල වේගයේ නායකයා වූ ඒ. ඊ. ගුණසිංහ සෑම වැඩිහිටි පුරවැසියකුටම චන්ද බලය ඉල්ලා ඇත. මෙය තමාගේ දේශපාලන බලය දියුණු කර ගැනීමට ඔහු දරූ උත්සාහයක් ලෙස පිළිගැනීමට ද පුලුවන, ඒ සමගම ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ සිටි බ්‍රිතාන්‍ය ජාතියකයකු කියා සිටියේ වයස 25 ට වැඩි සියළුම පිරිමින්ට චන්ද බලය දිය යුතු බවයි.⁴⁶ නමුත් ස්ත්‍රීන්ගේ චන්ද බලය ගැන කථාකළ කිසිවකු දක්නට නොලැබුණි. මේ අනුව පැහැදිලිව පෙනෙනුයේ ජාතිවාදී සිංහල හා ද්‍රවිඩ නායකයින් රටේ ජනගහණයෙන් වැඩි කොටසක් නියතයෙන්ම අයිත්ත කර සකස් කරන ලද චන්ද සංඛ්‍යාවක් මත පදනම් වූ ව්‍යවස්ථාදායක සභාවකින් සම්පූර්ණ වගකීම් සහිත රාජ්‍යයක් බලාපොරොත්තු වූ වගයි.⁴⁷

40. Report of the Special Commission..... *op-cit.* p. 16.
K. M. de Silva : An article on "Constitutional Reform and Elective..." *op-cit.* p. 40.

41. මහාචාර්ය කේ. ඇම්. ද සිල්වා මෙය රු. 6,000/- ලෙස දක්වයි. (An article on "Constitutional Reform and Elective" *op-cit.* p. 40.) නමුත් ඩොනමෝර් වාර්තාව දක්වන්නේ රු. 5,000 කි.

42. The Report of the Special Commission, *op-cit.* p. 82.

43. Report of the Special Commission..... *op-cit.* p. 82.

44. K. M. de Silva: An article on "Introduction of Universal Suffrage" in the *Universal Franchise 1931—1981 The Sri Lankan Experience.* p. 53.

45. *Ibid.* p. 53.

46. Report of the Special Commission. *op-cit.* pp. 52-83.

47. *Ibid.* p. 83.

20 ගත වර්ෂයේ මුල් භාගයේ ලාංකීය දේශපාලනඥයින්ගේ ප්‍රභේද අතර මුල් කැනක් ගත්තේ කුළඟේදයයි. ඉංග්‍රීසි පාලකයින් සිතු අයුරු එකල ලංකාවේ සිංහල ද්‍රවිඩ ගැටුමක් දක්නට නොලැබුණි. එකල ඡන්දය හිමිවූ 4% ක වන්දියකයින් කුළ ප්‍රභූ වරු, ඉඩම්හිමියන්, උගතුන්, උසස් සමාජ තත්ත්වයක් හිමි වූවන්⁴⁸ සිටි අතර ඔවුන් කුළ සිංහල ද්‍රවිඩ ගැටුමක් ඇති කර ගැනීමට තරම් පටු හැඟීම් තිබුනේද යන්න සැක සහිතය. කෙසේ වුවද ක්‍රි.ව. 1924 මහා මැතිවරණය විග්‍රහ කිරීමේදී එය පක්ෂ ක්‍රමය අතර තරඟයකට වඩා ආගම, කුළය, ජාතිය මුල්කොට ගත් තරඟයක් ලෙසද දැක්විය හැක.⁴⁹ නමුත් ජාතික කොංග්‍රසය ඉහත කී පටු අදහස් නිතරම පිටු දක්නා ලද අතර නිතරම ජාතික සමගිය හා සමාදායී බලාපොරොත්තු වී ඇත. ක්‍රි.ව. 1924, මැතිවරණ ව්‍යාපාරය ගෙන ගිය ක්‍රියා කලාපය ඇසුරින් ඒ මනාව පැහැදිලිවේ.⁵⁰ මෙම මැතිවරණයේදී ඔවුන් කුළ ක්‍රමය පිටු දැකීමට බොහෝදුරට උත්සාහ කර ඇති අතර උඩරටයන් පෙන්වීමට උත්සාහ කළ සුළුජාතී ව්‍යාපාරයටද අනියම් ලෙස පහර ගැසීමට ඔවුන් උත්සාහ කර ඇත.

ක්‍රි.ව. 1926—28 වකවානුවේදී ලංකාවේ සමීක්ෂණයක යෙදුණු ඩොනමෝර් කොමිෂම⁵¹ ලංකාවට සර්වජන වන්දය ලබාදීමෙන් ලංකා සමාජය කුළ විශාල පරිවර්තනය යක් බලාපොරොත්තු වී ඇත. එංගලන්ත වාසිනට ලැබුණු සර්වජන වන්දය හා සංසන්දනය කිරීමේ දී ලංකාවට එය ලැබී ඇත්තේ සටන් හා උද්ඝෝෂණ වලින් තොරව ලාංකීය දේශපාලනඥයින් එය නොඉල්ලූ අවස්ථාවක, තැග්ගක් වශයෙනි. එංගලන්තයේ පිරිමින්ට ප්‍රථම වරට වන්දය හිමිවූයේ ක්‍රි.ව. 1884 දීය.⁵² ක්‍රි.ව. 1918 මහජන පණිනිත් එංගලන්ත වාසි පිරිමින්ගේ සර්වජන වන්දය සහතික කරන ලද අතර එංගලන්ත කාන්තාවන්ගේ දේශපාලන අයිතිය ද පිළිගැනුනි. ඒ අනුව ක්‍රි.ව. 1918 එංගලන්තයේ පිළිගැනුණු වන්ද ක්‍රමය⁵³ අනුව වයස 21ට වැඩි පිරිමින්ද වයස 30 වැඩි කාන්තාවන්ද, වයස 19ට වැඩි යුධහටයින් ද වන්ද බලය සඳහා හිමිකම් කීහ. නමුත් ක්‍රි.ව. 1928 දී වයස 21 ට වැඩි සියළුම ඉංග්‍රීසි කාන්තාවන් වන්ද බලය ලැබීමෙන් පසු ප්‍රථම වරට සර්වජන වන්දය මත මහා මැතිවරණයක් එංගලන්තයේ පවත්වනු ලැබුවේ ක්‍රි.ව. 1928 වර්ෂයේදී ය.⁵⁴

ඩොනමෝර් කොමිෂම ලංකාවට සර්වජන වන්දය හඳුන්වා දීමට කැමැති වූ නමුත් ලාංකීය දේශපාලනඥයින් බොහෝ දෙනෙක් ඒ ගැන උනන්දු නොවූ බව ඉහත පෙන්වා දෙන ලදී. මේ පිළිබඳව උනන්දුවක් දැක් වූ කම්කරු නායක ඒ. ඊ. දිසානායක, ලංකා ජාතික සංගමය ඩොනමෝර් කොමිෂම වෙත කරුණු ඉදිරිපත් කිරීමට ප්‍රථම වන්ද ක්‍රමය පුළුල් කළ යුතුය යන යෝජනාව එම කරුණු වලට ඇතුළත් කිරීමට අවසාන වරටත් ප්‍රයත්නයක් ක්‍රි.ව. 1927 දී දැරූ නමුත් එය ද ව්‍යර්ථ වූණි.⁵⁵ ඩොනමෝර් කොමිෂම වෙත කරුණු දැක්වීමට ගිය ලංකාව ජාතික කොංග්‍රසයේ නියෝජිතයින් වූ ඊ. ඩබ්ලිව්. පෙරේරා, එස්. ඩබ්ලිව්. ආර්. ඩී. බණ්ඩාරනායක සහ ආර්. එස්. එස්. දිසානායක එහිදී වන්ද ක්‍රමය පිළිබඳව කථා කිරීමෙන් වැලකූ හ.⁵⁶ නමුත් වන්ද ක්‍රමය ගැන ප්‍රශ්නයක්

48. K. M. de Silva : "An article on" Constitutional Reform and Elective." *loc-cit.* p. 40.
 49. *Ibid.* p. 43.
 50. *Ibid.* pp. 40—45.
 51. සභාපති ඩොනමෝර් සාම්වරයා සෙසු සාමාජිකයින් වූයේ හර් මැතිව් කාමන්, සර් ජෝජ්ස් බට්ලර් වෛද්‍ය ඩී. ඩුමන්ඩ් පිල්ස්, ඒ. ඒ. ක්ලර්ක් (ලේකම්) සහ ඩබ්ලිව්. ඒ. බාර්ට්ලි (භාණ්ඩාගාරික)
 52. K. M. de Silva : An article on "Introduction of Universal Suffrage" *op-cit.* p. 52.
 53. K. M. de Silva: An article on "Introduction of Universal Suffrage..." *op-cit.* p. 52.
 54. *Ibid.* p, 52.
 55. *Ibid.* p. 52.
 56. *Ibid.* p. 52.

මතු වූ අවස්ථාවේදී ඔවුන් වාචිකව කියා සිටියේ මාසිකව රු. 50 ක ආදායමක් ලබන අයත් වයස 25 ට වැඩි කාන්තාවන්ටත් වන්දය හිමිවිය යුතු බවයි. නමුත් මෙය දේශපාලන ඉල්ලීමක් ලෙස ලිඛිතව තම යෝජනාවලට ඔවුන් ඇතුළත් නොකළහ.

ජනතාවගේ සම්පූර්ණ නියෝජනයක් නොමැතිව ලංකාවට වගකීම් සහිත ආංචු ක්‍රමයක් ලබාදීමට මැලි වූ ඩොනමෝර් කොමිෂම ලංකාණ්ඩු ක්‍රමය පිළිබඳව ලාංකිකයින් සතු වගකීම වැඩි කිරීමට වඩා ලාංකිකයින්ගේ වන්ද බලය පුළුල් කිරීම වඩා අවශ්‍ය බව පහත සඳහන් කරුණු මත සනාථ කළහ.⁵⁷ ඒ මගින්

- (i) ලාංකිකයින්ගේ දුගී භාවය මහඟුරවීම.
- (ii) කර්මාන්තශාලා අණපණත් පුළුල් කිරීම, කර්මාන්ත ශාලාවල සේවාකාලය හා වැටුප් පාලනය කිරීම, සහ කම්කරු වන්දි ගෙවීමට සුදුසු විධි විධාන වලට මහ පැදීම.
- (iii) සමාජමය හා කාර්මික අණපණත් දියුණු තත්ත්වයකට පත් කිරීම.
- (iv) පිතෘමූල රඳල ආංචුක්‍රම වලින් පීඩිතවූ ගැමි ජනතාව මුදු ගැනීම.
- (v) සමාජයේ තිබූ විවිධ පංති වලට හා කුලභේදයට පහර ගැසීම.
- (vi) රටේ සෑම වැසියාටම දේශපාලන අවබෝධය ලබාදීම.
- (vii) එමගින් රටේ ආංචුක්‍රම දියුණුවක් ඇති කිරීම.

වන්ද බලය පුළුල් කිරීමෙන් දුෂණ ඇතිවිය යන තර්කය කොමිෂම විසින් බිඳ දමන ලදී. වන්ද දයකයින් වැඩි වන විට දුෂණ අඩුවෙනවා පමණක් නොව ඔවුන් සිතු පැතු අන්දමට හැසිරවීමද දුෂ්කරවේ. එංගලන්තයේ පුළුල් වන්ද ක්‍රමය නිසා ක්‍රි.ව. 1931 වනවිට දුෂණ සම්පූර්ණයෙන්ම පාහේ ඉවත්ව ඇතැයි ඩොනමෝර් කොමිෂම පෙන්වා දුනි.⁵⁸

සර්වජන වන්දය යෝජනා කළ ඩොනමෝර් කොමිෂම වන්දදයකයෙකු වීම සඳහා පහත සඳහන් සුදුසුකම්⁵⁹ ඉදිරිපත් කරන ලදී. මෙහිදී කාන්තාවන්ගේ වන්ද බලය පමණක් වයස 30 දක්වා සීමා කර ඇත.

- (i) බ්‍රිතාන්‍ය පුරවැසියකු වීම.
- (ii) වයස 21 ට වැඩි පිරිමින් හා වයස 30 වැඩි ස්ත්‍රියක වීම.
- (iii) වර්ෂ 5 ක කාලයක් තුළ දිවයිනේ පදිංචිව සිටීම.
- (iv) වන්ද ලැයිස්තු සකස් කිරීමට ප්‍රථම මාස 6 තුළ වන්ද කොට්ඨාශයේ පදිංචි වීම.
- (v) මරණ දඬුවමට හෝ ජීවිතාන්තය දක්වා සිරදඬුවමට හසු නොවීම.
- (vi) මානසික රෝගියකු නොවීම.

රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාවේ මන්ත්‍රීවරයකු වීම සඳහාද ඉහත කී සුදුසුකම් වලංගුවේ. නමුත් මන්ත්‍රීවරයකු වීම සඳහා ඉංග්‍රීසි භාෂාවේ ප්‍රවීණත්වය ලබා තිබිය යුතුය. මැතිවරණයකදී අපේක්ෂකයකු වශයෙන් ඉදිරිපත්වන අය ඇප මුදලක් තිබිය යුතු අතර මුළු වන්ද, සංඛ්‍යාවෙන් කිසියම් ප්‍රතිශතයක් නොලැබුණිනම් එම ඇප මුදල රාජසන්තක වූනි.

57. Report of the Special Commission *op-cit.* p. 83.
 58. Report of the Special Commission *op-cit.* pp. 53—84.
 59. *Ibid.* pp. 83—84.

ක්‍රි.ව. 1931 ට පෙර පැවැති මැතිවරණ වලදී දේපල හා ආදායම සුදුසුකම වැදගත් තැනක් ගත් අතර දන් එය වටිනාකමින් තොර එකකැයි කොමසාරිස්වරු පෙන්වූහ.⁶⁰ දේපල අයිතියක් තිබීමෙන් ඒ දේපල පිහිටා ඇති රට කෙරෙහි ද අයිතියක් ඇති බවත් එය රටේ ස්ථාවරභාවය රැක ගැනීමට උපකාරී වන බවත් පිළිගැනේ. ඒ හැර උටේ නීත්‍යානුකූල අධිකාරිය පිළිගැනීමක් ද ඒ මගින් සිදු වේ. නමුත් දේපල අයිතිකරුවකුට වඩා කිසිම දේපලක් නොමැති වැදගත් රටවැසියකු කෙරේ රටේ නීත්‍යානුකූල අධිකාරියේ හොඳ නොහොඳ බලපාන බවත්, ඔහුව පාලනය කරන පාලකයින් තේරීම පිළිබඳව අඩුවශයෙන් සමාන අයිතිවාසිකමක් වත් ඔහුට තිබිය යුතු යයි දැක්වූ ඩොනමෝර් තර්කයෙහි වැදගත් සත්‍යයක් ගැබ්ව ඇත.⁶¹

ක්‍රි.ව. 1931 ට පෙර රුපියල් 50 මාසික ආදායම (වාර්ෂික ව රුපියල් 600 ක්) වන්ද බලය ලැබීමට සුදුසුකම වූණි. නමුත් එකල බොහෝ කම්කරුවන්ගේ මාසික වැටුප වූයේ රු. 15 සිට රු. 20 දක්වා සුළුගණනකි. මීට අමතරව ගොවීන්ගේ ආදායම තක්සේරු කිරීම ද අපහසු විය. ඔවුන්ද මාසිකව රු. 50 ක් ලැබියයි සිතීම අපහසුය. මේ අතර කුළුණින පංතීන් ලැබුවේ නාම මාත්‍රික ආදායමකි. ලංකාවේ පැරණි ඉතිහාසයෙහි ගම්සභා ක්‍රමයෙහි සහිතයින් තෝරනු ලැබුවේ වන්ද ක්‍රමයෙන් නිසා, ගම්වැසි වැඩිහිටි අයට වන්ද බලය පිළිබඳව පුහුණුවක් තිබුණි.⁶² මේ තර්කය මත මුදල් ආදායම වන්ද බලයට සුදුසුකමක් නොවිය යුතු යයි කොමසාරිස්වරු පෙන්වා දුන්හ.

ක්‍රි.ව. 1931 ට පෙර බුද්ධිමත් වන්දායකයින් පමණක් වන්දාය දීමට සුදුස්සන් යයි පිළිගැනුනි. මෙම තර්කය ගෙන එනු ලැබුවේ බොහොදුරට සුළුපාතීන් විසිනි. දුච්ච, බර්ගර් හා යුරෝපීය යන ජන කොටස් සිංහලයින්ට වඩා අධ්‍යාපනය අතින් දියුණුව සිටීම මෙයට හේතුවයි.⁶³ අඩුම වශයෙන් කිසියම් භාෂාවක් කියවීමට හැකියාව තිබිය යුතු යයි කී ඔවුන් වන්දපත්‍රිකාවක් හෝ පුවත්පතක් කියවා තේරුම් ගැනීම වන්දාය පාවිච්චි කිරීමේදී වැදගත් බව කියා සිටියහ. ගම්කායඪ සභාවල වන්දාය දීමේ දී එවැනි අධ්‍යාපන සුදුසුකමක් අවශ්‍ය නැතැයි කී ඔවුන් ගම්කායඪ සභාවල අපේක්ෂකයින්ගේ දක්ෂතා හා වර්තය පිළිබඳව ගම්වැසියනට හොඳ අවබෝධයක් තිබුණ බවද කීහ. මේ නිසා ගම්කාර්ය සභාවලට අධ්‍යාපන සුදුසුකම අනවශ්‍ය වුවත් මහාමැතිවරණයක දී එය අත්‍යවශ්‍ය යයි සුළුපාතීන් පෙන්වා දුන්හ. මෙම තර්කවලට ප්‍රතිචරුද්ධ අදහස්ද එකල දැක්වුණි.⁶⁴ එනම්—

- (i) කියවීමට ඇති හැකියාව දේශපාලනය පිළිබඳ දැනුම පිළිබිඹු නොකරන බව
- (ii) කියවීමට නොහැකි සාමාන්‍ය දැනුමක් ඇති ගම්වැසියා කියවිය හැකි නගරවාසී අල්ප බුද්ධියක් ඇති බොහෝ දෙනාට වඩා කාරණා කාරණ දන්නා බව. මෙයින් අදහස් වන්නේ නගරවාසීන්ට වඩා ගම්වාසීන් මිනිසුන් මැනීම අතින් හොඳබවයි.
- (iii) පුවත්පත් වලින් හා වන්ද පත්‍රිකා වලින් වැරදි අදහස් ප්‍රචාරය කළ හැකි නිසා ඒවා කියවීමට හැකිවීම තර්කයක් නොවීම.
- (iv) ජාතික ප්‍රශ්න පිළිබඳ අවබෝධය සාකච්ඡා කිරීමෙන් හා කල්පනා කිරීමෙන් ලබා ගත හැකි වීම.

60. Report of the Special Commission..... *op-cit.* p. 84.
 61. *Ibid.* pp. 84—85.
 62. *Ibid.* pp. 84—85.
 63. Report of the Special Commission.....*op-cit.* p. 85.
 64. *Ibid.* p. 85.

මේ සියළුම ප්‍රතිපාක්ෂික හා ප්‍රතිවිරුද්ධ තර්ක එද රටේ තත්ත්වය සමඟ හොඳින් පරීක්ෂා කිරීමට කොමසාරිස්වරු වග බලාගත්හ. ක්‍රි.ව. 1931 අධ්‍යාපන අධ්‍යක්ෂකගේ වාර්තාවට අනුව දිවයිනේ බාලපරපුරෙන් 45% කිසිම අධ්‍යාපනයක් නොලැබූ අයවේ. කොළඹ නගරය තුළම දහස් ගනණක් දරුවන් පාසැල් නොගියහ. මේ නිසා අධ්‍යාපන සුදුසුකම් වන්ද බලයට යොදා ගතහොත් දහස් ගණනක් සාමාන්‍ය වැසියාට තමාගේ සිවිල් අයිතිවාසිකමට අහිමි කරුවන් වන බව කොමිෂම පෙන්වා දුනි.⁶⁵ අධ්‍යාපනය ලැබීමට අවස්ථාව නොලැබීම ගැන ඔවුන්ට වරද පැවරිය නොහැක. මෙහිදී කොමිෂම ඉතා ප්‍රගතිශීලී ලෙස ලංකාවේ සාමාන්‍ය බහුතර ජනතාව ගැන සලකා ඇත.

ද්‍රවිඩ ජනතාවගෙන් 80,000 ක් පමණ කුළුණින හෝ හරිජන කොටස් වශයෙන් ක්‍රි.ව. 1931 දී වෙන් කරනු ලැබීය. වන්ද බලය ලබා ගැනීමෙන් ඔවුන්ට තමන්ගේ තත්ත්වය දියුණු කළහැකි යයි ඩොනමෝර් කොමිෂම කල්පනා කරන ලදී. රටේ පුරවැසිභාවය පිළිබඳව ආත්ම විශ්වාසයක් ද එමගින් ඔවුන්ට ලැබෙනු ඇත. දැඩි අධ්‍යාපන සුදුසුකම යොදා ගතහොත් ඉහත කී කුළුණින පංති වලට දැඩි අසාධාරණයක් සිදුවන බව ඩොනමෝර් කොමිෂම අදහස විය. මිෂනාරි පාඨශාලා වලින් අධ්‍යාපනය ලැබූ කිහිප දෙනෙකු හැර සෙසු බොහෝ කුළුණියන් අධ්‍යාපනය රහිත වූහ. විශේෂ යෙන්ම උසස් කුළ (වෙල්ලාල) වලට අයත් දරුවන් සමඟ කුළුණින දරුවන්ට පාසැල් යාමට අවහිරතා තිබීම මෙයට හේතුවයි. සිංහලයින් අතරත් මෙම කුළහේදය තිබුණු නමුත් ද්‍රවිඩ ජනකොටස්වල තරම් එය දරුණු නොවීය.⁶⁶ ඉන්දීය සංක්‍රමණිකයන් හෙවත් වතු කම්කරුවන්ගේ අධ්‍යාපන තත්ත්වයන් ඉහත කී තත්වයට සමාන වූණි. මෙසේ පහත් යයි සම්මත ජන කොටස්වලට අසාධාරණයක් වන අධ්‍යාපන සුදුසුකම වන්ද සඳහා නොයොදවන බව කොමසාරිස්වරු ප්‍රකාශ කළහ.⁶⁷ මේ අතර ක්‍රි.ව. 1831 තෙක් පැවැති අධ්‍යාපන සුදුසුකම ක්‍රියාත්මක වූ ආකාරය ද සාධාරණ නොවීය. මේතාක් කිසිදුක අධ්‍යාපනය පිළිබඳව පරීක්ෂණයක් පවත්වා නැති අතර ගම්මුලාදාණීන්ට කැමැති පරිදි වන්දදයක නාම ලේඛන සකස්කරනු ලැබීය. තවද සිංහල භාෂාවේ ලියන අන්දමේ හා කියවීමේ වෙනසක් ඇති බැවින් අධ්‍යාපන පරීක්ෂණ පැවැත්වීම නුසුදුසු යයි කොමිෂම අදහස් කර ඇත. ඉහත කී කරුණු සියල්ල සලකාබැලූ ඩොනමෝර් කොමිෂම, වගකීම් සහිත ආංචුවක් වර්ධනය වීම සමඟ එම ආංචුව කෙරෙහි බලපෑමට සාමාන්‍ය වැසියාට ඉඩ ප්‍රස්තාව දිය යුතු යයි කල්පනා කරන ලදී. වන්දබලය උගත් පංතියට සීමා නොකළ යුතු යයි කී කොමිෂම, රටේ සෑම දරුවකුටම අධ්‍යාපනය ලබාදීම ව්‍යවස්ථාදයක සභාවේ මන්ත්‍රීන්ගේ වගකීමක් බව පෙන්වා දුනි.⁶⁸ දිවයිනේ පාඨශාලා සහ ගුරු අභ්‍යාස විද්‍යාල-වල තත්ත්වය හා සංඛ්‍යාව දියුණු කර පුහුණු ගුරුවරු මගින් රටේ අධ්‍යාපනය දියුණු කළ පසු ඉහතකී අධ්‍යාපන සුදුසුකම වන්ද බලය සඳහා කිසිසේත් බල නොපානු ඇතැයි ඩොනමෝර් කොමිෂම ප්‍රකාශ කර ඇත. මෙහිදී කොමිෂම ඉතාමත් ප්‍රගතිශීලී අයුරින් ක්‍රියාකාර ඇති බව තර්කයෙන් තොරව පිළිගත හැක.

ඩොනමෝර් කොමිෂම තම යෝජනා වලින් ස්ත්‍රීන්ට වන්ද බලය සීමා කර ඇත. වයස 21 ට වැඩි පිරිමින්ට දුන් වරප්‍රසාදය ස්ත්‍රීන්ගෙන් වයස 30 වැඩි අයට පමණක් ලැබුණි. මෙය පූර්ණලෙස සර්වජන වන්දය ලැබීමක් ලෙස පිළිගත නොහැක. වයස 30 ට වැඩි ස්ත්‍රීන්ට වන්ද බලය ලබා දීමට, එංගලන්තයේ ස්ත්‍රී වන්ද බලය පිළිබඳ

65. Report of the Special Commission.....op-cit. p. 85.
 66. Ibid. p. 86.
 67. Ibid. p. 86.
 68. The Report of the Special Commission.....op-cit. pp. 86-87.

උද්ඝෝෂණ ව්‍යාපාරයේ මූලිකයෙකු වූ එසේම කොමිෂමේ සාමාජිකයෙකු වූ චේද්‍ය ඩ්‍රමොන් ෂීල්ස්⁶⁹ (Drummond Shiels) විශේෂ සැලකිල්ලක් දක්වා ඇත. මෙහිදී ඩොනමෝර් කොමිෂම පහත සඳහන් කරුණු විශේෂ සැලකිල්ලට ගෙන ඇත්තේ වන්දය පුළුල් කිරීම සඳහා ය.⁷⁰

(i) ස්ත්‍රීන් හා පුරුෂයින් අතර සමානාත්මතාවය.

(ii) ස්ත්‍රීන්ගේ විවිධ ප්‍රශ්න ගැන සලකා බැලීම.

1. දිවයිනේ අධික ළදරු මරණ.
2. ළදරු ශුභ සාධක කටයුතු
3. ළදරු උපත් වලට ප්‍රථම සේවා කටයුතු
4. හොඳ නිවාස ලබාදීම.
5. වින්තලු සේවාවේ වර්ධනය.

(iii) මේ වන විට ඉන්දිය කාන්තාව වන්ද බලය ලබා තිබීම.

ඉහත කී කරුණු කොමිෂම වෙත ඉදිරිපත් කරන ලද්දේ “කාන්තාවන්ගේ වන්දය පිළිබඳ සංගමය” විසිනි. (Women’s Franchise Union) ලාංකීය කාන්තාවන්ට වයස් සීමාව 30 දක්වා සීමා කිරීමට බලපෑ කරුණක් වන්නේ 1924 වන්දයක සංඛ්‍යාව 1931 දී හදිසියේම ප්‍රගුණවේය යන බියයි.⁷¹ 1924 වන්ද බලය හිමිවූයේ පිරිමි 200,000 කට පමණි. එය 1931 දී 12,00,000 දක්වා වැඩි වූණි. කාන්තාවන්ගෙන් වන්ද බලය හිමි වූයේ 50,000 කට පමණි. සර්වජන වන්දය ලැබුණි නම්, මේ සංඛ්‍යාව දෙගුණ වීමට ඉඩ තිබුණි. මෙම වැඩිවීම කෙරේ කොමිෂම බියවීම කාන්තා වන්දය සීමා කිරීමට හේතුවූණි. ඒ හැර මෙම සීමාව ඇතිකිරීමෙන් පසුකාලයේදී සම්පූර්ණ සර්වජන වන්දය ලබා ගැනීමට ලාංකීය කාන්තාව උනන්දු වේයයි කොමිෂම⁷² කල්පනා කරන ලදී.

ක්‍රි.ව. 1923 තෙක් ලංකාවේ ස්ත්‍රීන්ගේ වන්ද බලය ගැන උනන්දුවූ සංවිධානාත්මක පක්ෂයක් හෝ ස්ත්‍රීන්ගේ ස විධානයක් හෝ දක්නට නොලැබුණි. මේ නිසා ඒ පිළිබඳව රජය උනන්දු වී නොමැත. එංගලන්තයේ වුවද වයස 30 ට වැඩි ස්ත්‍රීන් වන්ද බලය ලැබුවේ ක්‍රි.ව. 1918 දීය. නමුත් නවසීලන්තයේ කාන්තාව ක්‍රි.ව. 1893 දීත්, ඕස්ට්‍රේලියානු කාන්තාව ක්‍රි.ව. 1901 දීත් වන්ද බලය හිමි කරගෙන තිබුණි.

ක්‍රි.ව. 1906 දී එංගලන්තයේ ස්ත්‍රීන්ගේ වන්ද බලය සඳහා පෙලපාලියක් පවත්වන ලදී. මෙයින් පසු නිරන්තරයෙන් මෙම ඉල්ලීම පාර්ලිමේන්තුවටත් බලපෑම් ඇතිකර වීමට සමත් වූණි. ක්‍රි. ව. 1909 දී ස්ත්‍රීන් සමූහයක් සිරභාරයට පවා ගනු ලැබුවේ මේ සටන සම්බන්ධයෙන්⁷³ ආහාර වර්ජන ව්‍යාපාරයක් ගෙනයාම හේතුවෙනි. මෙම ව්‍යාපාරයේදී බොහෝදුරට ස්ත්‍රීන්ම තම සටන ගෙන ගිය බව පෙනේ. ක්‍රි.ව. 1910 සහ ක්‍රි.ව. 1911 දී පාර්ලිමේන්තුව මගින් සම්මත කළ පණක් දෙකක් මගින් එංගලන්ත

69. Tilake Mettananda: An article on “Votes for Women”, in the *Universal Franchise 1931—1981, The sri Experience.* p. 72.

70. The Report of the Special Commission.....*op-cit.* pp. 53—89.

71. The Report of the Special Commission.....*op-cit.* pp. 88—89.

72. Tilake Mettananda : An article on “Votes for Women”. *op-cit.*

73. *Ibid.* p. 65.

කාන්තාවට සීමිත වන්ද බලයක් හිමිකර දී ඇත.⁷⁴ ලිබරල්වාදීන් ස්ත්‍රී වන්ද බලය තව පුළුල් කළ යුතුයයි කියා සිටි නමුත් එංගලන්ත සමකාලීන පාර්ලිමේන්තුව ඒ පිළිගත් බවක් නොපෙනේ. ක්‍රි.ව. 1913 ජනවාරි 27 දින ස්ත්‍රී වන්දය පිළිබඳව පණතක් එංගලන්ත රජය වෙත දැමීමෙන් පසු ඉංග්‍රීසි කාන්තාවෝ තවත් දැඩි ලෙස රාජ්‍ය විරෝධී වැඩ ආරම්භ කළහ.⁷⁵ දේපල විනාශය හා කොල්ලකෑම් පමණක් නොව සිය දිවි නසා ගැනීම් පවා දක්නට ලැබුණි. එමිලි ඩෙවිසන් (Emily Davison) ඩර්බි (Derby) තුරහ තරහ පිටියේ අශ්වයින් ඉදිරියට පැන සියදිවි නසා ගත්තේ ද මේ ස්ත්‍රී වන්ද අයිතිය ලබා ගැනීම සඳහායි.⁷⁶ මෙම තත්ත්වය පාලකයින්ගේ නීති තවදුරටත් තද කිරීමට හේතු වූවත් පොදු මහජනතාව මෙම ව්‍යාපාරය කෙරෙහි කරුණාව දැක්වීම ස්ත්‍රීන් ලත් ජය ග්‍රහණයක් වේ. මෙයින් පසු ක්‍රි.ව. 1918 දී වයස 03ට වැඩි එංගලන්ත කාන්තාව වන්ද බලය ලැබූ අතර 1928 දී වයස 21 ට වැඩි වන්ද බලය හෙවත් පූර්ණ සර්වජන වන්දය ඉංග්‍රීසි කාන්තා/පුරුෂ දෙපක්ෂයම ලැබුණි.

ක්‍රි.ව. 1923 ලංකා කාන්තාවට වන්ද බලය දීම ගැන මුල්වරට කථා කළේ නැගෙනහිර පලාතේ රාජ්‍ය සභා මන්ත්‍රීවරයකු වූ ඊ. ආර්. තමිබ්ලන්තුය.⁷⁷ වන්ද බලය පිළිබඳ ඇති ස්ත්‍රී පුරුෂ හේදය නැති කළ යුතු යයි ඔහු කීය. මෙහිදී එංගලන්ත යටත් විජිත ලේකම් වූ සර් ඇන්ටනි බර්ට්‍රම් (Sir Anton Bertram) කියා සිටියේ ලංකාවේ පුරුෂ වන්ද බලය තවත් පුළුල් වන තෙක් ස්ත්‍රීන් ඉවසා සිටිය යුතු බවයි.⁷⁸ මේ අතර සෙසු ලාංකික දේශපාලනඥයින් මේ පිළිබඳව උනන්දු නොවීම නිසා ප්‍රශ්නය නොවැදගත් වූණි. 1924 වාර්ෂික කොංග්‍රස් සම්මේලනයේදීද මෙයට තැනක් නොලැබුණි.

ක්‍රි.ව. 1925 දී මහනුවර දී පැවැත්වුණු වාර්ෂික කොංග්‍රසයේ සම්මේලනයේදී මල්ලිකා කුළගණ සමිතිය නියෝජනය කළ ඇස්ලින් තෝමස් (Asline Thomas)⁷⁹ මහත්මිය ස්ත්‍රීන්ට වන්ද බලය අවශ්‍ය යයි ඉල්ලා සිටින ලදී. මෙම යෝජනාව පිළිගත් කොංග්‍රසය 1926 දී ස්ත්‍රීන්ට සීමා සහිත වන්ද බලයක් රජයෙන් ඉල්ලා සිටින ලදී. ක්‍රි.ව. 1927 දී ඩොනමෝර් කොමිසම ලංකාවට පැමිණි පසු එම වර්ෂයේ දෙසැම්බර් වලදීම කාන්තාවන් ගේ වන්දය පිළිබඳ සංගමය⁸⁰ (Women's Franchise Union) කොළඹට සම්බන්ධ

74. Tilake Mettananda : "Votes for Women " *op-cit.* p. 66.

75. *Ibid.* p. 66.

76. *Ibid.* p. 66.

77. *Ibid.* p. 66.

78. *Ibid.* p. 66.

79. Tilaka Mettananda : "Votes for Women" *op-cit.* p. 66.

80. මෙහි සභාපතිනිය වූයේ එස්. ඩබ්ලිව්. ආර්. ඩී. බණ්ඩාරනායක මහතාගේ මව වූ සොලමන් ඩයස් බණ්ඩාරනායක මහත්මියයි. උපසභාපතිවරු දෙදෙනා (1) ඊ. ආර්. තමිබ්ලන්තු මහත්මිය (මැයගේ ස්වාමී පුරුෂයා විසින් 1923 මුල් වරට ස්ත්‍රී වන්දබලය පිළිබඳව කථා කර ඇත.) (2) ඩබ්ලිව්. ඒ. සිල්වා මහත්මිය.

සමලේකම්වරු :

- 1. චෛද්‍ය එ. ඩී. අයියර් මහත්මිය.
- 2. ඇග්නස් ද සිල්වා මහත්මිය
- 3. ඩී. ඇම්. ගුණසේකර මහත්මිය.

භාණ්ඩාගාරික :

ජෙරාඩ් විජේකෝන් මහත්මිය.

සැ.යු. මෙම සංගමයට සම්බන්ධ වූ බොහෝ කාන්තාවන්ගේ ස්වාමී පුරුෂයන් ව්‍යවස්ථාදයක සභාවේ මන්ත්‍රීවරු වූහ. සමලේකම් ඇග්නස් සිල්වා මහත්මිය ජෝර්ජ් ඊ. ද සිල්වා මහතාගේ බිරිඳ වූ අතර ඇය ඩොනමෝර් කොමිසම ඉදිරියේ විශේෂ උනන්දුවකින් ස්ත්‍රී වන්දය ගැන කරුණු ඉදිරිපත් කර ඇත.

(Tilake Mettananda *op-cit.* p. 65.)

කාන්තා සමූහයක් විසින් පිහිටුවා ගන්නා ලදී. මෙම නව කාන්තා සංගමයේ මංගල රැස්වීම 1927 දෙසැම්බර් 09 දින පැවැත්වූ අතර ඩොනමෝර් කොමිෂම වෙත සංදේශ 2 ක් ඉදිරිපත් කළ නමුත් තම නියෝජිතයින් කොමිෂම වෙත යැවීමට කාන්තා සංගමය අකමැති වූණි. සංගමයේ ප්‍රධාන අරමුණු අතර මුල්තැනක් ගත්තේ ලංකාවේ සියළුම කාන්තාවන් එක්සත් කළ යුතුය යන්නයි. මේ හැර ස්ත්‍රී ශ්‍රමසාධක කටයුතු පිළිබඳව පිරිමින්ගේ සැලකිල්ල යොමුකරවා ගැනීමත් අරමුණක් වූණි. කෙසේ වුවත් මෙම කාන්තා සංගමයේ ප්‍රධාන පරමාර්ථය වූයේ ලාංකික ස්ත්‍රීන්ට වන්ද බලය ලබා ගැනීමයි. ඒ සඳහා සුදුසුකම ලෙස ඔවුන් සැලකුවේ පාඨශාලා අවසාන සහතිකයයි. (School Leaving Certificate) ඉහත කී මංගල රැස්වීමේ දී ම සංගමයේ නම පහත සඳහන් අයුරින් වෙනස් කරන ලදී.⁸¹ එනම් “ලංකාවේ කාන්තාවන්ගේ වන්ද බලය පිළිබඳ සංගමයයි.” (Ceylon Women’s Franchise Union)

ආරම්භයේදී ඉහත කී කාන්තා සංගමය ඩොනමෝර් කොමිෂම ඉදිරියට යාමට මැලි වූ නමුත් ක්‍රි.ව. 1928 ජනවාරි 11 දින 12 දෙනෙකුගෙන් යුත් කාන්තා දූත පිරිසක් කොමිෂම හමුවේ තම ඉල්ලීම් ඉදිරිපත් කරන ලදී.⁸² අඩු වශයෙන් සීමිත වන්ද ක්‍රමයක් හෝ ස්ත්‍රීන්ට ලබා ගැනීම මෙම දූත පිරිසේ අරමුණ විය.

සමකාලීන ලෙස බොහෝ ලාංකික දේශපාලනඥයින් ස්ත්‍රී ඡන්ද බලය ගැන කථා කිරීමෙන් වැලකී සිටිය නමුත් ඊ. ආර්. තම්බිමුත්තු සහ ඒ. ඊ. ගුණසිංහ වැනි දේශ පාලනඥයින් ස්ත්‍රී වන්දබලය පිළිබඳව පක්ෂව කථා කළහ. ලංකා ඉන්දියානු සංගමය ස්ත්‍රී වන්ද බලය ගැන පක්ෂව කථා කළ නමුත් විවිධ සීමාවන් ඇති කරන ලදී, දේපල හිමිකම, උසස් අධ්‍යාපනය හා අධ්‍යාපනික පරීක්ෂණය⁸³ එම සීමාවන් වූණි. මෙකල ලංකා කොංග්‍රස් සභාවේ සභාපති වූ ඊ. ඩබ්ලිව්. පෙරේරා ද සීමිත වන්ද ක්‍රමයක් ස්ත්‍රීන්ට ලබාදීමට විරුද්ධ නොවීය. ඒ අනුව ලංකා කාන්තාව

- (i) වයස 25 ට වැඩි විය යුතුය.
- (ii) පාඨශාලා අවසාන සහතිකය (School Leaving Certificate) ස්ත්‍රීයට හිමි විය යුතුය,
- (iii) රුපියල් 10,000/- ක් හෝ ඊට වැඩි වටිනාකමක් ඇති දේපල වලට ඇය උරුම කීව යුතුය.

මේ අතර ස්ත්‍රී වන්ද බලය ගැන සෘජු ලෙස විරුද්ධතාද දක්නට ලැබිණි⁸⁴ ද්‍රවිඩ නායකයකු වූ පොන්නම්බලම් රාමනාදන් කියා සිටියේ ස්ත්‍රීන් ඡන්ද බලය ප්‍රදානය කිරීම නිසා සාමකාමී ගෘහයක පවුලේ කටයුතු අවුල්වේය යන්නයි. මේ අතර ලංකාවේ ප්‍රභූ පංතිය නියෝජනය කළ සර් මාකස් ප්‍රනාන්දු අනවශ්‍ය වගකීමවලින් ස්ත්‍රීන් පීඩා නොවිඳිය යුතුය යයි තර්ක කළේය. බර්ගර් ජාතික නියෝජිතයෙකු වූ ජී. ඒ. එච්. විලේ (Wille) රාමනාදන් මහතාගේ අදහස්ම දැරීය. ලාංකික කාන්තාව ජාතික ප්‍රශ්න ගැන සැලකිල්ලක් නැතිවා පමණක් නොව ඔවුන්ගේ කියවීම, ලිවීම හා කථාකිරීම හැකියාව තිබුනේ 21.2%කට පමණ යයි ඔහු කීය. තවදුරටත් තර්කකළ විලේ (Wille) එම ප්‍රමාණයෙන් ඉංග්‍රීසි භාෂාව පිළිබඳ උගත්කම තිබුනේ 2%කට

81. Tilake Mettananda : “Votes for Women” *op-cit* ; p. 60.
 82. *Ibid.* p. 69.
 83. *Ibid.* p. 70.
 84. Tilake Mettananda : “Votes for Women” *op-cit.* p. 70.

